

[itobiad], 2020, 9 (3): 2412/2429

Klaros'ta Antik Tınlar: Auloslar

Antique Resonance in Klaros: Aulos'

Serkan ÇELİK

Doç.Dr. İKÇÜ Turizm Fakültesi Rekreasyon Yönetimi Bölümü
Assoc.Prof. IKCU Faculty of Tourism, Recreation Management Department

serkan.celik@ikc.edu.tr

orcid.org/0000-0002-6236-8025

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 05.05.2020
Kabul Tarihi / Accepted	: 20.08.2020
Yayın Tarihi / Published	: 30.09.2020
Yayın Sezonu	: Temmuz-Ağustos-Eylül
Pub Date Season	: July-August-September

Atıf/Cite as: Çelik, S . (2020). Klaros'ta Antik Tınlar: Auloslar . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 9 (3) , 2412-2429 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/56503/732508>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Klaros'ta Antik Tınlar: Auloslar

Öz

Makalede, İzmir, Menderes ilçesinde Ahmetbeyli mahallesi sınırları içinde yürütülen Klaros kazısında bulunan aulos parçaları incelenmiştir. Aulos, Antik dönemde nefesli çalgılar kategorisinde Yunan müziğinin tüm tarihini kapsayan, betimlemelerde diğer üflemeli çalgılardan daha yaygın şekilde görülen bir çalgıdır. Aulos, pompelerin başlıca çalgısıydı. Yunan kültüründe tanrılar için yapılan dinsel törenler, birbirini tamamlayan farklı öğelerden oluşuyordu. Bu törenler, pompe ya da prosodos (dinsel yürüyüş) ile başlıyordu. Dinsel tören alayı, özellikle kalabalık insan gruplarının katıldığı kamusal törenlerin ayrılmaz bir parçasıydı. Bunu, lyra ve aulos çalanlar, hymnos (ilahi) söyleyenler, tanrıya sunulacak hediyeleri ve kurban hayvanlarını ya da kültle ilişkili çeşitli nesnelere taşıyanlar takip ediyordu. 2019 yılında Prof. Dr. Nuran Şahin başkanlığında yürütülen Apollon Klarios dikdörtgen sunağına yönelik L15/B, L16 A, L15 C ve J15 C plan karelerinde yapılan kazılarda bulunan aulos parçaları, hem bugüne kadar saptanmış en erken aulos örnekleri olarak karşımıza çıkmakta, hem de Apollon'a da aulos adandığını ortaya koymaktadır.

Özet

Antik Dönem' de gerek günlük yaşam gerekse inanç sistemleri gereğince insanlar özel günler için çok sayıda çalgı kullanmışlardır. Bu çalgıları iki kategoride incelemek mümkündür. Kültüre ve bölgeye özel, diğeri ise kültürlerin paylaştığı çalgılardır. Çok tanrılı dinlerde tanrı, tanrıların ve yarı tanrıların sembolleri olması gelenektir. Olympos'un 12 büyük tanrısından olan Athena'ya da şekli, sesi evrimleşerek günümüze kadar uzanan aulos atfedilmiştir. Helen toplumunda müzik yapmak bir ibadetti. Tanrıyla iletişim kurma yoluydu ve şenliklerde insanlar tanrılara müzikle teşekkürlerini sunuyorlardı. Şenliklerde yapılan müzik, dini amaçlıydı, kutsaldı ve ancak tanrılar için yapılabilirdi. Bu müzikten zamanla din dışı birçok yeni form doğmuştur. İşte bu toplumsal işlevlerde çalınan çalgıların en yaygınlarında birisi de üflemeli bir çalgı olan aulos'tur.

Aulos'un kökeninin Yakın doğu, Mezopotamya olduğu ileri sürülmektedir. Mezopotamya metinlerinde geçen "sassannu", "embubu", "malilu", "sulpu" sözcüklerinin bu çalgının adı olabileceği ileri sürülmüştür. Aulos'un Yunan dünyasına girdiği tarih kesin olarak bilinmemesine karşın. M.Ö. 2800-2300 tarihli Kyklad adalarında bulunmuş olan mermer bir heykelcikte, müzisyen bu tür bir çalgıyı, çalar durumda görülmektedir. Aulosun bulunması ya da keşfedilmesi ile ilişkili olarak Yunan mitoslarından, aulosun Anadolu'dan, Yunanistan'a ithal edildiğini ileri sürülmektedir. Ancak aulos, Yunan müzik kültüründe kültle sınırlı olmayan popüler bir çalgı olarak

görülmektedir. Dinsel törenlerden, *symposionlara* değin Helen yaşamının her bölümünde görülmektedir. Aulos, Antik Dönem'de nefesli çalgılar kategorisinde Yunan müziğinin tüm tarihini kapsayan ve bunun yanında betimlemelerde diğer üflemeli çalgılardan daha yaygın şekilde görülen bir çalgı olmuştur. Bu çalgının antik dönemdeki ünlü kehanet merkezlerinde yapılan törenlerde çok sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. İzmir İli, Menderes ilçesi, Ahmetbeyli mahallesi sınırları içinde yer alan Klaros kutsal alanı, üç büyük kehanet merkezinden (Delphoi, Didyma, Klaros) biridir. Klaros kutsal alanı, bilici tanrı Apollon Klarios'a adanmış tapınağı ile antik dönemde çok önemli bir yere sahiptir. Klaros kazılarının dördüncü dönem çalışmalarında ele geçmiş olan auloslar, kehanet merkezinde yapılan birçok törende kullanıldığının göstergesi olmuştur.

Yunan kültüründe tanrılar için yapılan dinsel törenler, birbirini tamamlayan farklı öğelerden oluşuyordu. Bu törenler, *pompe* ya da *prosodos* (dinsel yürüyüş) ile başlıyordu. Pompe'lerin (bayramlardaki yürüyüş alayı) başlıca çalgısı aulostu. Bu törenlerde yürüyüş alayı, sırasıyla *lyra* ve *aulos* çalanlar, *hymnos* (ilahi) söyleyenler, tanrıya sunulacak hediyeleri ve kurban hayvanlarını ya da kültle ilişkili çeşitli nesnelere taşıyanlar birbirini takip ediyordu. *lyra* ve *aulos*'lar eşliğinde, yürüyerek ya da dans ederek *hymnos*'lar söylemek pompelerin vaz geçilmez idi. Klaros'ta tören alayları düzenlendiğine ilişkin veriler daha zayıf olsa da, bu dönemlerde kutsal alandaki yuvarlak ve yarım daire sunakların varlığı, gerçekleşen kurban törenleri ile ilişkili olarak *pompe*'ler yapıldığını da gündeme getirmektedir. Bu bağlamda yarım daire sunakta ele geçen *aulos* parçaları, M.Ö. 7. yüzyılda Klaros'ta yapılan *pompe*'lerde kullanılmış olması olasılığı yüksektir.

Tanrıya kurbanlar sunulurken veya bir dini tören yapılırken genellikle aulos çalgıcılarının müzik yapması gelenekseldi. Örneğin, Panathenaia Bayramlarında kurban sunuları aulos eşliğinde yapılıyordu. Ayrıca agon'larda (büyük dini bayramlarda) tanrılar adına yapılan müzik yarışmaları yapılıyor ve bu yarışmalar solo şarkıcılarını, solo çalgıcılarını ve dansçıları kapsıyordu. Bu yarışmalarda, solo çalgı yarışmasında aulos çok önemli bir yer tutmaktaydı.

Aulos çalgısının yapısından bahsederek, genellikle 5 ayrı parçadan oluşmaktadır. Genellikle gövde kısmı iki parçadan oluşurdu. Gövdenin üstünde, iki tane ampule benzer başlık ve sazdan(kamış) ağızlıktan meydana geliyordu. Dilin gövdesi, üstteki ampule sokulurdu. Betimlemelerde Aulos çalan müzisyen, benekli bir hayvanın derisinden yapılmış, uzun dar bir yere takılmış küçük ve dikdörtgen bir kesede saklardı. Baş kısma takılan ağızlıkta kesenin kenarına, yukarısına yakın bir yere takılmış bir kutuda saklanırdı. Aulos çalgısı, şimşir, tahta, fildişi, kemik, metalden, bazen de kombine yapılmış bir müzik aletiydi. Silindirik veya ucu hafif konik biçimlidir. Tekli ya da çiftli tipileri vardı. Çiftli aoloslara diaulos denmekteydi. Diaulosta iki ayrı gövdeden oluşmaktaydı.

Klasik Dönem’de aulosun, gövde kısmı için kamış ve kemik malzemeler sıklıkla kullanılırdı. Ağız parçasına kullanılan aynı kamıştan gövde de yapılırdı. Dönemde aulosların beş delikli ve altı delikli çeşitlerinin kullanıldığını görüyoruz. 2009 yılı Klaros kazı çalışmaları sırasında Apollon sektörü, Apollon Klarios dikdörtgen sunağına yönelik L15/B, L16 A, L15 C ve J15 C plan karelerinde yapılan kazılarda beş adet farklı auloslara ait parçalar bulunmuştur. Çok ince bir şekilde işlenmiş olan aulos parçalarının iç kısımlarında, dönen bir aletin bıraktığı işçilik izleri seçilebilmektedir. Yine parçaların bir ucunda, bu kısmın içten inceltilerek, parçaların birbirine monte edilmesini sağlayan girintilerin oluşturulduğu görülmektedir. Birçok merkezde ele geçen *auloslarda* saptanan bu özellik, *aulosların* genellikle iki ya da üç parçanın birleştirilmesi ile oluşturulduğunu ortaya koymaktadır. Klaros’ta bulunan *aulos* parçaları, hem bugüne kadar saptanmış en erken *aulos* örnekleri olarak karsımıza çıkmakta, hem de Apollon’a da *aulos* adandığını ortaya koymaktadır. Bu *aulos* ya da *auloslar* bir müzisyenin emekliliğinde ya da bir yarışma nedeniyle Apollon’a sunduğu adaklar olabilir. Ayrıca, bunlar kült törenlerinde kullanılan ve kutsal alana ait olan müzik aletleri de olabilirler. Ancak, diğer adaklarla birlikte ele geçmeleri, kullanım sonrasında bunların da tanrıya adak olarak bırakıldıkları olasılığını kuvvetlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Klaros, Aulos, Apollon, Prosodos, Antik Çalgılar.

Ancient Tones in Klaros: Aulos

Abstract

This article, the aulos parts found in the Klaros excavation carried out within the borders of Ahmetbeyli district in Menderes district of İzmir province are examined. Aulos is an instrument that covers the entire history of Greek music in the category of wind instruments in the Ancient period, and is more common in descriptions than other wind instruments. Religious ceremonies for the gods in Greek culture consisted of different items that complement each other. These ceremonies started with pompe or prosodos. This was followed by those who played lyra and aulos, those who said hymnos, the gifts to be presented to God, and those carrying sacrificial animals or various objects related to the ash. In 2019, the aulos pieces found in the excavations made in the plan squares L15 / B, L16 A, L15 C and J15 C for the rectangular altar of Apollon Klarios, headed by Nuran Şahin. The aulos pieces found in Klaros are both the earliest examples of aulos ever identified, and also reveal that Apollo is dedicated to aulos.

Summary

People in ancient times played various kinds of musical instruments for special occasions because of both their daily lives and their belief systems. It is probable to categorize those instruments into two. The first one is cultural and territorial and the other is intercultural ones. In polytheistic religions, it is a tradition that gods and half-gods have their specific symbols. Aulos, which has evolved both as shape and as sound so far, is attributed to Athena, one of the greatest 12 gods of Olympus. Music was a kind of worship in Hellenistic culture. It was the way of communicating with god, and people thanked god through music at their celebrations. The music at celebrations was religious-oriented, celestial, and only for gods. Many secular musical forms stemmed from that music. One of the most common musical instrument played at secular occasions was Aulos which is a saxhorn.

The origin of the instrument is claimed to be in the Near East Mesopotamia. The names used in Mesopotamian texts such as "sassannu", "embubu", "malilu", "sulpu" are suggested to be the name of the instrument. Although the exact date of encountering with the instrument is uncertain, a marble sculpture of a musician, discovered on the Kyklad Islands dating back to B.C.2800-2300, is depicted as playing a similar kind of instrument. Aulos is alleged to be imported from Anatolia in Greek myths regarding the discovery of the instrument. The instrument is assumed as a popular instrument not restricted to cult in Hellenistic musical culture. It is encountered in every part of Hellenistic life including both religious ceremonies and symposiums. Aulos was a more depicted instrument than other saxhorns in ancient era including the whole musical history of antique Greece. Aulos was a more-widely used musical instrument at ceremonies held in prophecy centres. The holy area of Klaros, which is at Ahmetbeyli District of Menderes in İzmir, is one of the three famous prophecy areas (Delphoi, Didyma, Klaros). The holy area of Klaros was crucial in ancient era because of the temples devoted to Apollon, the god of knowledge. Aulos, found in the fourth phase of Klaros excavations, was the sign that displayed the instrument was commonly played at ceremonies held in prophecy centres.

The ceremonies held for gods in Hellenistic culture consisted of two parts which complemented each other. The ceremonies began with pompe or prosodos (religious walks). Aulos was the primary musical instrument of pompe (the cortege at celebrations). The players of Lyra and Aulos, hymn singers, and the people who carried presents and sacrificial animals or various objects regarding the cult followed each other respectively. Walking, dancing, and singing hymns accompanied with Lyra and Aulos were inevitable at ceremonies. Although the evidence was poor that the corteges

were formed at Klaros, the presence of circular and semi-circular altars in those holy areas indicates that Pompes were carried out regarding sacrificial ceremonies. In this context, the parts of Aulos found at semi-circular altar showed that the instrument might have been used at ceremonies held in Klaros B.C 7.

That the players performed their Aulos while religious and sacrificial ceremonies was something traditional. For example, sacrificial animals were bestowed to god with Aulos at Panathenaia Feast. Moreover, musical contests were carried out at Agon (holy religious feast), and the contestors included solo singers, solo performers, and dancers. Aulos was the primary instrument of those solo performances.

Aulos includes five different parts in its form. The body is generally formed with two parts. There are two heads which resemble two bulbs, and it includes a mouthpiece on the body made of cane. The mouthpiece is integrated into the upper bulb. The portrayals display that the performer keeps his instrument in a small rectangular pouch made of pelts of a speckled animal. The mouthpiece is kept in a small box located at the upper side of the pouch. Generally, the lips catch the mouthpiece till the upper side of the bulb. Aulos is an instrument made of boxwood, wood, ivory, bone, metal. It is sometimes made of the combinations of materials. It is cylindrical or the edge is conical. It has mono or duo types. The duo type Aulos is called as Diaulos. Diaulos consists of two bodies.

Boxwood and bone materials were used in the production the instrument in the ancient time. The boxwood used for the mouthpiece was also covered the body. A-five-hole and a-six-hole types were played at that period. During Klaros excavations in 2009, the excavations conducted at L15/B, L16 A, L15 C and J15 C square plans regarding Apollon Klaros rectangular altar resulted in the findings of five different aulos. A very well and subtly crafted interior parts of aulos was an evidence of a turning and carving equipment. Moreover, some hollows were crafted at one end of the parts to assemble the parts of the instrument together. The findings and the specifications regarding aulos explored at different sites showed that the instrument was formed by assembling those two or three different parts. The findings at Klaros both are the very first examples of aulos and display that aulos is sacrificed to Apollon. That aulos might have been the one sacrificed to Apollon by a retired musician or the one sacrificed because of a contest. Those might also have been the instruments played at cults or some other religious ceremonies. However, the possibility that those instruments were the ones sacrificed to god after performed is high because of the sacrificial things found together with them.

Keywords: Klaros, Aulos, Apollon, Prosodos, Ancient Instruments.

Giriş

Klaros bilicilik merkezi İzmir İli, Menderes ilçesi, Ahmetbeyli mahallesi sınırları içinde, Cumaovası'nı (Menderes) güneydeki Kuşadası körfezine bağlayan boğaz şeklindeki Ahmetbeyli (Ales) vadisinin taban düzlüğünde yer alır. Kutsal alanın, kuzeydeki Kolophon'a (Değirmendere) olan uzaklığı 13 kilometre, güneydeki Notion'a iki kilometredir (Şahin,1998: 17). Klaros kutsal alanı, bilici tanrı Apollon Klarios'a adanmış tapınağı ile tanınmaktadır. Klaros'ta bulunmuş olan auloslar, Klaros kazılarının dördüncü dönem çalışmalarında ele geçmiştirler¹. Elimizde 5 adet farklı aulos parçaları bulunmaktadır.

Aulos, Antik Dönem'de nefesli çalgılar kategorisinde Yunan müziğinin tüm tarihini kapsayan ve bunun yanında betimlemelerde diğer üflemeli çalgılardan daha yaygın şekilde görülen bir çalgıdır. Yunanca'da "Aulos" , Latince'de "Tibia" diye adlandırılan, dilden üflemeli tekli veya çiftli aulos olarak betimlenmektedir. Bu çalgı, Klasik Edebiyat çevirmenleri uzun süre "Flüt" olarak adlandırmışlardır. Bu her yönden yanıltıcı ve yanıltıcıdır. Aulos, flüte benzememenin yanında tekli ya da çiftli aulos şeklindeydi. Ayrıca flüt çalım açısından yan olarak çalınan bir çalgıdır. Buna karşın aulos, çalan kişinin önünde tutarak çaldığı bir çalgıydı. Diğer bir farklılık ise sesinin flüt gibi ses çıkarmadığı konusudur. Bu farklılık çiftli aulostaki iki ayrı veya aynı sesin çıkmasından ileri gelmektedir. Gerçekten flüt tipinde tekli bir aulos olan ve modern flütün tutulduğu gibi enlemesine tutulan eski bir çalgı vardır. Buna *transverse aulos* (çapraz aulos) denirdi.(Yunanca: *plagios aulos* veya *plagiaulos*, Latince: *obliqua tibia*) (Landels 1999: 25) .

Aulos'un kökeninin Yakın doğu, Mezopotamya olduğu ileri sürülmektedir. Mezopotamya metinlerinde geçen "sassannu", "embubu", "malilu", "sulpu" sözcüklerinin bu çalgının adı olabileceği ileri sürülmüştür (Celasin 2002: 25). Aulos'un Yunan dünyasına girdiği tarih kesin olarak bilinmemesine karşın. M.Ö. 2800-2300 tarihli Kyklad adalarında bulunmuş olan mermer bir heykelcikte, müzisyen bu tür bir çalgıyı, çalar durumda görülmektedir (Paquette 1984: 23). Yaklaşık M.Ö. 14. yüzyıla tarihlenen ilk boyalı aulos resmi, Hagia Triada lahdi üzerinde görülmektedir. Ölünün onuruna yapılan cenaze töreninde aulosların bir tanesine yukarıya doğru kavisli bir zil takılmış ve ikisi de eşit uzunlukta görülmemiş bir aulos (*Phryg Aulos'u*) betimlenmiştir (Belis 1986: 21-40). Bu lahit üzerinde betimlenmiş olan aulos, o dönem Mısır resimlerinde görülen çiftli auloslarla benzerlik göstermez. Aynı şekilde M.Ö. 7.yy. başında Geometrik Dönem' in vazo resimlerinde görülen auloslarla da benzerliği yoktur. Aulosun bulunması ya da keşfedilmesi ile ilişkili

¹ Aulosları çalışma olanağı sağlayan, Klaros Kazı başkanı Prof. Dr. Nuran Şahin'e teşekkür ederim.

olarak Yunan mitoslarında, Aulosun Anadolu'dan, Yunanistan'a ithal edildiği ileri sürülmektedir (Landels1999: 26).

Aulos, *pompelerin* (Bayramlardaki yürüyüş alayı) başlıca çalgısıydı. Yunan kültüründe tanrılar için yapılan dinsel törenler, birbirini tamamlayan farklı öğelerden oluşuyordu. Bu törenler, *pompe* ya da *prosodos* (dinsel yürüyüş) ile başlıyordu². Dinsel tören alayı, özellikle kalabalık insan gruplarının katıldığı kamusal törenlerin ayrılmaz bir parçasıydı. Nitekim toplu yapılan törenlerle ilişkisi nedeniyle, başka şehirlerden gelen katılımcıların da yer aldığı bayramlar (*panegyris* ya da *agon*) için *pompe* vazgeçilmez bir ritüeldi. *Pompe*'yi, bir kurban töreni ve sonra yarışmalar takip ediyordu. Öte yandan, olasılıkla küçük gruplar tarafından düzenlenen törenler de bir *pompe* ile başlıyordu (Burkert: 1985: 99).

Farklı tanrılara ya da bayramlara göre değişik şekillerde düzenlense de³, bir tören alayında genellikle en başta sepet (*kanoun*) taşıyan bir genç kız ya da bir erkek (*kanephoros*) yer alıyordu. Bunu, *lyra* ve *aulos* çalanlar⁴, *hymnos* (ilahî) söyleyenler, tanrıya sunulacak hediyeleri ve kurban hayvanlarını ya da külle ilişkili çeşitli nesnelere taşıyanlar takip ediyordu⁵. Pompeye, katılan kişiler tanrı ya da tanrıçaların kimliklerine göre değişiyordu. Örneğin, Artemis ve Athena gibi bakire tanrıçaların pompelerinde bakire genç kızlar yer alırken, Demeter Thesmophoros kültüründe doğurgan kadınlar, Zeus Komyros kültüründe ise salt erkekler katılabiliyorlardı (Şahin 2001: 83). Katılımcılar farklı olsa da, *lyra* ve *auloslar* eşliğinde, yürüyerek ya da dans ederek *hymnoslar* söylemek pompelerin vaz geçilmezi idi.

Klarosda bulunmuş olan ve M.Ö. 3. yüzyıla tarihlenen bir dekrette (genelge), Ionia Birliği; tanrıyı onurlandırma, büyük ve küçük Apollon Klaria Bayramlarına, heyet göndererek katılma, kurban sunuları ile birlikte pompe de düzenleme kararı almıştı. Ionia Birliğinin dışında, birçok kentten kehanet başvurusu için gelen, kent temsilcilerinin de tören alayı eşliğinde kutsal alana girdikleri biliniyordu⁶. Klaros'a gelen kent heyetlerinin içinde yer alan gençlerden (kız ve erkek) oluşan korolar, bu yürüyüşe *hymnosları* ile eşlik ediyorlardı. Bu arada, her ne kadar Geometrik ve Arkaik Dönemlerde Klaros'ta tören alayları düzenlendiğine ilişkin veriler daha zayıf olsa da, bu dönemlerde kutsal alandaki yuvarlak ve yarım daire sunakların varlığı, gerçekleşen kurban törenleri ile ilişkili olarak *pompeler* yapıldığını da gündeme getirmektedir. Bu bağlamda yarım daire sunakta ele geçen *aulos*

² Bu konuda bkz. Graf: 1996, 56–58; Bremmer 2007: 135.

³ Mistik törenler ya da arınma törenleri gibi farklı *pompe* tipleri için bk. Nilsson 1951: 166–214.

⁴ Dinsel tören alaylarında çoğunlukla *aulos* tek başına ya da *lyra* ile birlikte çalınıyordu; bkz. Haldene 1966: 98–101.

⁵ Bu kişiler arasında *hydrophoros* (su taşıyanlar), *pyrophoros* (ateş taşıyanlar), *phialephoros* (phiale taşıyanlar) gibi görevliler vardı. Dionysos kültüründe *kiste* adı verilen mistik sepeti taşıyan *kistephoroi*, Demeter kültüründe ise *likno* adı verilen harman küreği şekilli sepeti taşıyan *liknophoroi* gibi özel görevliler bulunmaktadır.

⁶ *Pompeler*, kutsal bayramların vazgeçilmez bir parçası, bir zorunluluktur.

parçaları, M.Ö. 7. yüzyılda Klaros'ta yapılan *pompelerde* kullanılmış olabilirler⁷.

Hellen pantheonunda, aulosun bulucusu Athena olarak geçer. Gorgon kızlarından, Medusa'nın öldürülmesinde Perseus'a yardımcı olan tanrıça, daha sonra vicdan azabına yenik düşer. Bir gün, bir sazlıktan geçerken bir kamış koparıp, üflemeye başlar. Ölüm ve acı ezgileri çalmaya başlar. Ancak çalarken sudaki aksini görür. Şişkin yanakları ile kendisini çok çirkin bulur ve aulosu fırlatıp, atar. Ancak bunu bulacak kişinin kullanması durumunda, korkunç şekilde cezalandırılacağını söyler. Athena'nın aulosunu Marsyas bulur ve Apollon'la girdiği yarışmayı kazanınca, Apollon tarafından derisi yüzülerek öldürülür (Simon 1966: 197-198). Myron'un (Pausanias: I. 23, 8) yapmış olduğu bronz; Athena ve Marsyas'ı gösteren heykel grubunda tanrıçanın aulosu yere atmış, Marsyas'ın onu buluşu gösterilmiştir⁸.

Hellenler için Kithara ve Lyra en önemli telli çalgılarından idi. Çünkü bu çalgılar, onların gözünde tanrıların en Yunanı olan Apollon ile ilişkiliydi. Buna karşın aulos ise, Hellen pantheonuna daha sonra giren ve kökeni Thrakialı ya da adalar olduğu tartışılan tanrı Dionysos ile ilişkilendirilmekteydi. Aulosun, *tympanonla* (el davulu) birlikte Dionysos törenlerinde Yunanistan'da kullanılmaya başladığı ileri sürülmektedir. Ancak aulos, Yunan müzik kültüründe kültle sınırlı olmayan popüler bir çalgı olarak görünmektedir. Dinsel törenlerden, *symposion*'lara değin Hellen yaşamının her bölümünde görülmektedir.

Aulos, bulucusu ne Athena ile ne de diğer tanrılarla betimlenmemiştir. Georgides, Pindaros'un 12. Delphoi ilahisinde bulunan ve aulos çalmaya ilişkin bu anlayışın doğru bir çözümlemesini yapar (Georgiades 1956: 157). Georgides göre, aulos müziği coşkunun, anlatımının kendisi değil, sanat düzeyindeki yansıtılması idi. Tanrıça Athena, Medusa'nın kız kardeşi Euryale'nin yakınmalarından o denli derinden etkilenir ki, bunları ne olursa olsun saptamak ister. Bu etkiye sürekli nesnel bir biçim kazandırma gereksinimini duyar. Kendini bir yakınma olarak dışı vuran acının, bu insanı ezici yürek parçalayıcı etkisi, aulos etkisi aracılığı ile daha doğru bir deyişle aulos ezgisi niteliği ile betimlenir. Yakınma, sanata, yetiye, aulos çalmaya ve müziğe dönüştürülür. Athena, bu ezgiyi yakınmanın motiflerinden örerak yaratır (Lukacs 1988: 81). Bu üflemeli çalgıyı Sirenler, Menadlar, Mousalar ve Marsyas kullanmışlardır (Neubecker 1977: 78).

Yunanlılar, ölçülü olma prensibi nedeniyle heyecanlarını, coşkularını

⁷ Klaros'ta erken dönemde bayramlar yapıldığına ilişkin kanıtlar arasına belki Artemis için yazılmış Homerik *hymnos*'u da dâhil edebiliriz. Bu *hymnos*'un, Klaros'da Apollon ve Artemis adına kutlanan bir bayramda söylenmek için, olasılıkla Kolophonlu olan bir ozan tarafından yazılmış olabileceği tahmin edilmektedir.

⁸ Bugün bu heykel grubu kaybolmuş ancak Roma kopyalarıyla bilinmektedir.

dizginlemek zorunda kalmışlardı. Bu nedenle soyluluğa özgü olmayan coşku ve heyecanı gösteren aulos, daha çok Phrygler, Lydler, Thraklar tarafından kullanılmıştır. Herodotos da, kadın ve erkek flütü diye iki sıfat kullanılması çeşitli yorumlara yol açmıştır. Sadece, iki ayrı flüt yerine bir flütün iki oktavının bulunmasının kalın seslerin erkek, ince seslerin kadın flütü olarak adlandırılmasına neden olduğunu düşünmüştür (Herodotos: I. 17). Tanrıya kurbanlar sunulurken veya bir dini tören yapılırken genellikle aulos çalgıcılarının müzik yapması gelenekseldi. Örneğin, Panathenaia Bayramlarında kurban sunuları aulos eşliğinde yapılıyordu. Ayrıca agon'larda (büyük dini bayramlarda) tanrılar adına müzik yarışmaları yapılıyor ve bu yarışmalar solo şarkıcılarını, solo çalgıcılarını ve dansçıları kapsıyordu. Bu yarışmalarda, solo çalgı kategorisinde aulos çok önemli bir yer tutmaktaydı. Gerçekte, Bu bayramlar süresince müzik sesi hemen hemen kesintisiz olarak işitilirdi. Sürekli müzik yapıldı (Landels 1999: 148). Aulos her zaman, hem tiyatro ve dini törenler için, hem de koroya eşlik edecek çalgı olmuştu.

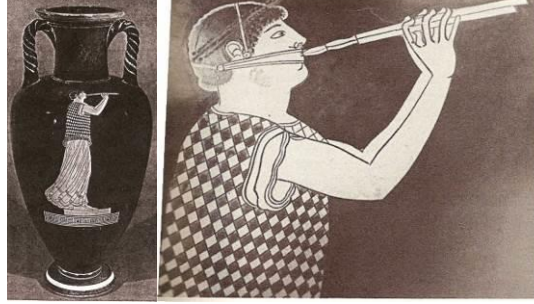
Aulos'un Yapısı

Aulos genellikle 5 ayrı parçadan yapılıyordu. Gövde genellikle 2 parçadan oluşurdu. Gövdenin üstünde, 2 tane ampule benzer başlık ve sazdan ağızlıktan meydana geliyordu. Dilin gövdesi, üstteki ampule sokulurdu. Aulos, benekli bir hayvanın derisinden yapılmış, uzun dar bir yere takılmış küçük ve dikdörtgen keselerde saklanırdı. Baş kısma takılan ağızlıkta kesenin kenarına, yukarısına yakın bir yere takılmış bir kutuda saklanırdı. Ağızlıkları, kemikten, kamıştan, metalden ya da fildişinden yapılıyordu. Vazo resimlerinin büyük çoğunluğunda, en ilginç ve önemli kısmı aulos çalınırken, dili çalgıcının ağızdayken görülmesidir. Genellikle dudaklar dili yukarıdaki ampulün üst ucuna kadar kaplar. Dilin, çalan kişinin ağızının dışarısında gösterildiği birkaç resimde büyüklük ve şekil olarak modern nefesli sazların diline benzer bir parça olarak görülmektedir. Resimsel kanıtların yanında, aulosta kullanılan dillerin nasıl yapıldıklarıyla ilgili bazı edebi kanıtlar da vardır. Bu bağlamda Theophrastos'un⁹ "*Bitkiler Üzerinde Araştırma*" adlı kitabındaki aulos dilinin nasıl yetiştiği ve dil yapımı için nasıl hazırlandığı ile ilişkili bilgiler önemlidir. Bu bitki "*Arundo Donax*" (kargı) türü ya da ona benzer bir bitki olarak tanımlanmıştır. Orta ve Kuzey Avrupa'da olmasa da Akdeniz çevresinde hala büyük miktarlarda yetişen ve günümüzde ağaçtan yapılmış en modern üflemeli çalgıların dilinin yapılmasında kullanılır. Theophrastos, kitabında *aulos dillerinin yetiştikleri bataklığın o mevsim kurumamış olması şartıyla, büyümelerinin ikinci yılında yaklaşık olarak ekimin ortasında kesildiğini* söyler. Bataklığın kurumaması durumunda, diller olasılıkla kullanışsız oldukları gerekçesiyle atılıyorlardı. Dillerin kullanıma hazır olmaları ve düzgün ses çıkarmadan önce uzun bir kullanım, çalma dönemi gerekiyordu.

⁹Theophrastus: *De Causis Plantarum (Bitkiler Üzerinde İncelemeler)* (9 kitap).

Aristoteles'e göre, aulosun ağza yakın kısmına yumurta biçimli ek parçalar takılmıştı. Bunları çalarken tekrar ayrı bir ağızlık takılıyordu. Bunları çalarken sabit tutmak için yanaklık " *phorbeia* " takılırdı (Neubecker 1977: 78) (res. 1).

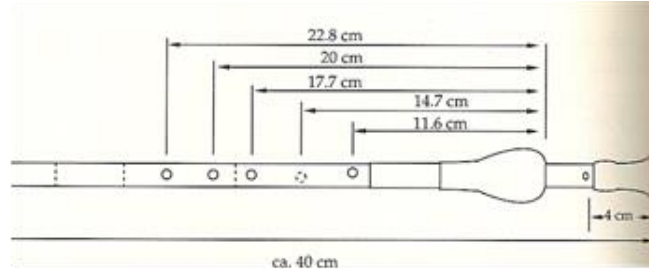

Resim 1. *Phorbeia* (Yanaklık)

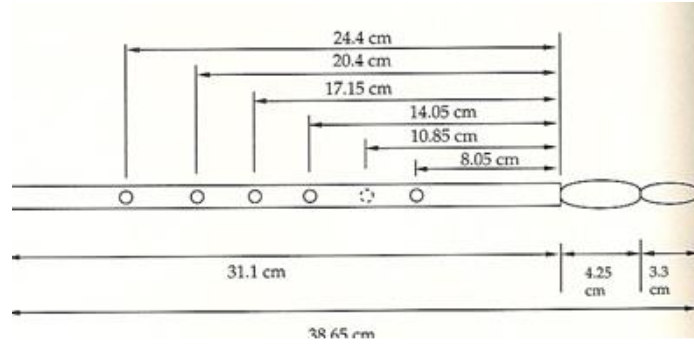
Aulos, şimsir, tahta, fildişi, kemik, metalden, bazen de kombine yapılmış bir müzik aletiydi. Silindirik veya ucu hafif konik biçimlidir. Tekli ya da çiftli tipi vardır. Diaulos (Çiftli Aulos) iki borudan oluşmaktadır. Aristoxenos, aulosu beş farklı boyutta tarif eder. *Parthenikos*: Kız aulosu, *Paidikos*: Çocuk aulosu, *Kitharisterios*: Kithara tipi çalma, *Teleios*: Tam aulos, *Hyperteleios*: Ekstra tam aulos. Aulosun uzunluğu sese göre değişmekteydi: *aulos Parthenios*: Soprano (25-30cm), *aulos paidikos*: Alto (35 cm), tenor (54 cm), *aulos teleios*: bariton (80 cm), bas (1m ve üstü) (West 1992: 9).

Klasik Dönem'de aulosun, gövde kısmı için kamış ve kemik malzemeler sıklıkla kullanılırdı. Ağız parçasına kullanılan aynı kamıştan gövde de yapılırdı. Kamış iyice büyüyüp, iç çapı 9-15 mm. olduğu zaman kesiliyordu. Gövdedeki kamışın boğumları arasındaki uzunluk çoğu kez aulos gövdesinin bir parçasının uzunluğu kadardı. Delik sayıları, 5-24 e değin değişiyordu. En sık kullanılan 5 ve 6 lı idi (res.2-3). Ancak 10 ya da 15 delikli olanları da vardı (Paquette 1984: 25). Delik üzerindeki halkalar çevrilerek açılabilirdi. Bu halkalar ses sahasını genişletmiş ve moddan moda geçme yeteneğini arttırmıştır. M.Ö. 5. yüzyıl ortalarına doğru, 5 delikli aulos kullanılıyordu. Parmak delikleri, tahta ya da kemiğe, muhtemelen bir yay ile çevrelenen, ağırlık merkezi olan ve yan keskiye benzeyen bir alet ile delinirdi. Gövdeleri kamış ya da kemikten yapılan bu çalgının dış yüzeyi parmakların daha iyi yerleşebilmesi için törpülenir ya da oyulurdu. Derinlikten ya da deliklerin pozisyonundan, çalgının sol el yoksa sağ el için mi yapıldığı söylenebilirdi. Bu şekillendirme çalgıcının kendisi ya da sipariş veren kişi tarafından yapılmış olabilirdi. Çalgıcı son bağlantı yanında delikleri kapatmak için parmak uçlarını değil, parmağını düz şekilde kullanırdı. Bu da delikleri şekillendirmeyi daha önemli kılardı (Mathiesen 2000:206).

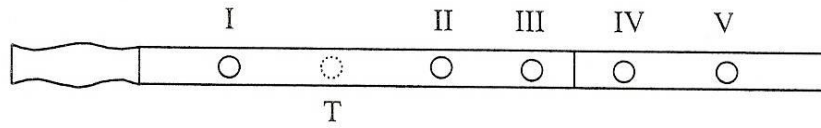

Resim 2. 5 delikli aulosun ölçüleri.

Resim 3. 6 delikli aulosun ölçüleri. (Mathiesen 2000:206)

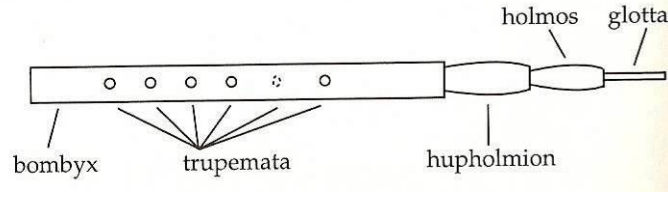

Resim 4. (Landels 1999: 35)

Yukarıdaki resimde çalgının deliklerinin tipik dizilişi gösterilmektedir (res.4). En üstteki işaret parmağıyla kapatılan I. delik, onun altında başparmak deliği T ve II, III, IV. delikler sırasıyla orta, üçüncü ve serçe parmaklar içindi. Bu dizilim I ve IV arasındaki mesafeye bir sınır koyar, büyük eller için bile maksimum parmaklarını germe mesafesi 15 cm den fazla değildir. Her bir aulos normal olarak çalgıcının başparmağı ile desteklenir, fakat başparmak deliğinin kısmen ya da tamamen kapatılmaması gerektiğinde, herhalde serçe parmak aulosu desteklemek için sıkıştırır (Landels 1999: 35). Hızlı bir müzik parçasında bunu yapmak çok fazla yetenek gerektirir, özellikle de diaulos çalarken.

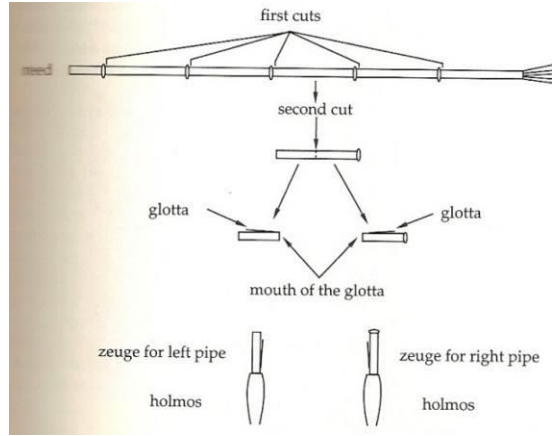
Aulos, yapı açısından beş bölümde adlandırılmıştır (Mathiesen 1999: 179–180).

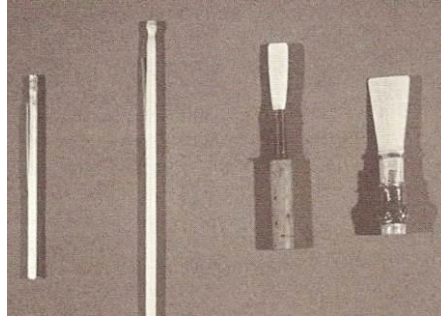

Resim 5. (Mathiesen 2000:186)

Yunanca, *Glotta*: dil, ağız. *Holmos*: kamış içine monte edilmiş soket. *Hupholmion*: soketin takıldığı ampul. *Trupemata*: çalgıdaki delikler. *Bombyx*: kamış gövdesi anlamındaydı (res. 5). Yapısındaki ağızlık; silindir şeklindeydi, nadiren de ovaldi. Ağızlıkların içi silindir şeklinde deliğe sahipti (Anderson 1997: 179–180). Günümüzde üflemeli çalgıları çoğunda kullanılan ağızlıklarla benzerlik göstermektedir (res.6).

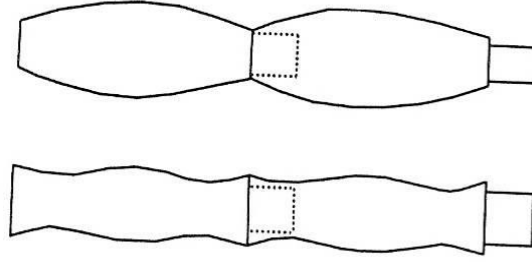
Resim 6. Ağız, Dilin Yapım aşaması. (Mathiesen 2000:201)

Bugün; kullanılan Fagot ve Obua Kamışları.

Aulosun; Holmos ve Hupholmion parçaları iki tipte de yapılıyordu. Buda çalgı yapımcısının yeteneğiyle ilgiliydi. Bu bölümün fonksiyonu ayakta çalarken dudak kaslarının üzerindeki gerilimi rahatlatmak olduğu düşünülmektedir (res. 7).

Resim 7. İki tür holmos. (Landels 1999: 33)

Sonuç

2009 yılı Klaros kazı çalışmaları sırasında Apollon sektörü, Apollon Klarios dikdörtgen sunağına yönelik L15/B, L16 A, L15 C ve J15 C plan karelerinde yapılan kazılarda beş adet farklı auloslara ait parçalar bulunmuştur.

Çok ince bir şekilde işlenmiş olan aulos parçalarının iç kısımlarında, dönen bir aletin bıraktığı işçilik izleri seçilebilmektedir. Yine parçaların bir ucunda, bu kısmın içten inceltilerek, parçaların birbirine monte edilmesini sağlayan girintilerin oluşturulduğu görülmektedir. Birçok merkezde ele geçen *auloslarda* saptanan bu özellik, *aulosların* genellikle iki ya da üç parçanın birleştirilmesi ile oluşturulduğunu ortaya koymaktadır.

Klaros Apollon sektörü, L15/C11.331 dikdörtgen sunağının güneydoğusunda bulunan işlenmiş kemik aulos parçası kazıda çıkartılan ilk objedir. Bu parça aulos çalgısının baş kısmını oluşturmaktadır. Üzerinde herhangi bir delik yoktur. İkinci malzeme Apollon sektörü, L16 A Dikdörtgen sunağın güneydoğusunda ele geçmiştir. Aulosun alt parçası olarak betimlenmektedir. İşlenmiş kemik objedir. Bu obje bize dönemde kullanılan çalgının delik çapını vermektedir. Üçüncü malzeme Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyinden gelmiştir. Bu obje işlenmiş kemik malzemeden aulosun alt kısmı olarak betimlenmiştir. Bu objedede bir adet delik bulunmaktadır. Dördüncü işlenmiş kemik obje Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyinden ele geçmiştir. Objeye aulosun alt kısmı olarak kayıtlara geçmiştir. Beşinci malzeme yine Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyinden çıkartılmıştır. Önceki malzemenin devamı olmayıp farklı bir aulosun alt parçasıdır.

Klaros'ta bulunan *aulos* parçaları, hem bugüne kadar saptanmış en erken *aulos* örnekleri olarak karsımıza çıkmakta, hem de Apollon'a da *aulos* adandığını ortaya koymaktadır. Bu *aulos* ya da *aulos*'lar bir müzisyenin emekliliğinde ya da bir yarışma nedeniyle Apollon'a sunduğu adaklar olabilir. Ayrıca, bunlar kült törenlerinde kullanılan ve kutsal alana ait olan müzik aletleri de olabilirler ¹⁰. Ancak, diğer adaklarla birlikte ele geçmeleri,

¹⁰ Birçok pompede sadece aulos çalınıyordu. Ancak bazı merkezlerde *aulos*'un yanında *syriks* ve *kithara*'nın da yer aldığı bilinmektedir. Örneğin Magnesia'daki Zeus Sosipolis için yapılan kült yürüyüşünde (SIG, no. 589, satır 46 = SEG 50, 2003, 1716). Öte yandan Apollon'a adanmış

kullanım sonrasında bunların da tanrıya adak olarak bırakıldıkları olasılığını kuvvetlendirmektedir.

Katalog:

Katalog No: 1 Aulos Parçası

Buluntu Yeri ve Tarihi: Klaros 2009.Apollon sektörü, L15/C11.331
dikdörtgen sunağın güneydoğusu.-0,21/ -0,24 m.

Cinsi: Kemik

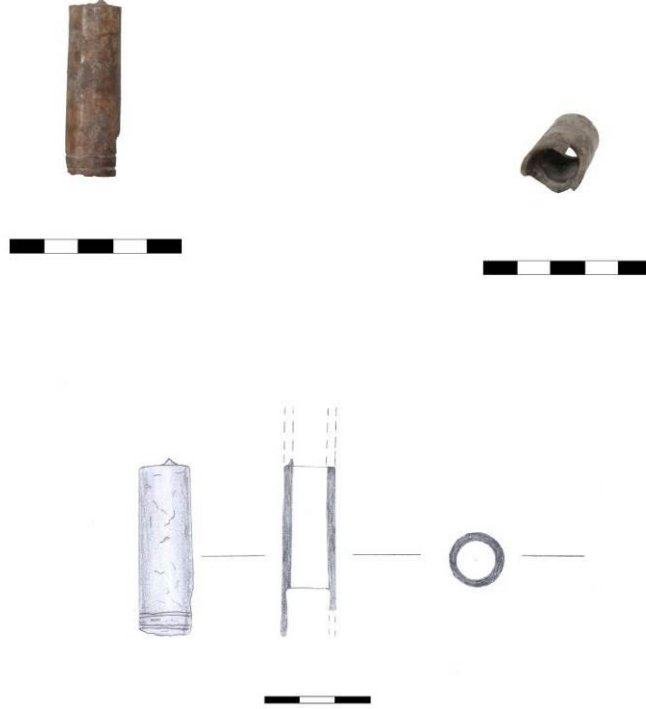
Uzunluk: 5 cm.

Dış Çap: 1,6 cm.

İç Çap: 1,3 cm.

Kalınlık: 0,3cm.

Tanımı: İşlenmiş kemik obje. Aulos baş kısmı.

bazı bayramların pompelerin sadece *kithara* eşliğinde gerçekleştiği de biliniyor. Yürüyüş sonrasında, sunağa ulaşıldığında, libasyon töreninde ve kurban kesilirken de *aulos* çalınmaktaydı. *Aulos*'un kült törenlerinde kullanımı için bkz. Haldane 1966. Lyra çalınarak yapılan dinsel yürüyüş alayı tasvirli vazo resimleri için bkz. Van Straten 1995: 13 v.d., fig. 2-4, 9-10, 14, 19.

Katalog No: 2 Aulos Parçası

Buluntu Yeri ve Tarihi: Klaros 2009. Apollon sektörü, L16 A Dikdörtgen sunağın güneydoğusu.-0,10 m.

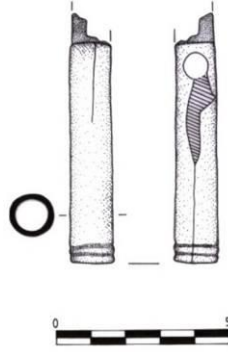
Cinsi: İşlenmiş kemik obje.

Uzunluk: 7,1 cm.

Üst Kalınlık: 1cm.

Alt Kalınlık: 1,3 cm.

Delik Çapı: 0,7 cm.

Katalog No: 3 Aulos Parçası

Buluntu Yeri ve Tarihi: Klaros 2009. Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyi.-0,05/ -0,65 m.

Cinsi: Kemik

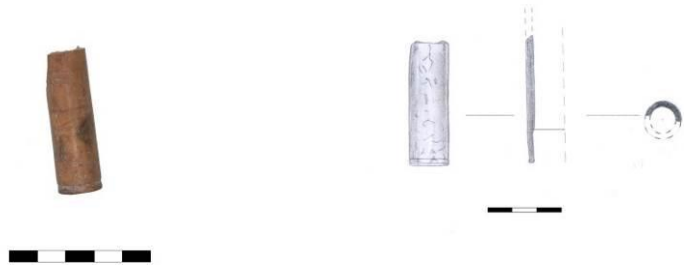
Uzunluk: 5,1 cm.

Dış Çap: 1,6 cm.

İç Çap: 1,3 cm.

Kalınlık: 0,3 cm.

Tanımı: İşlenmiş kemik obje. Aulos alt kısmı.

Katalog No: 4 Aulos Parçası

Buluntu Yeri ve Tarihi: Klaros 2009.Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyi.-0,05/ -0,65 m.

Cinsi: Kemik

Uzunluk: 4,6 cm.

Dış Çap: 1,5 cm.

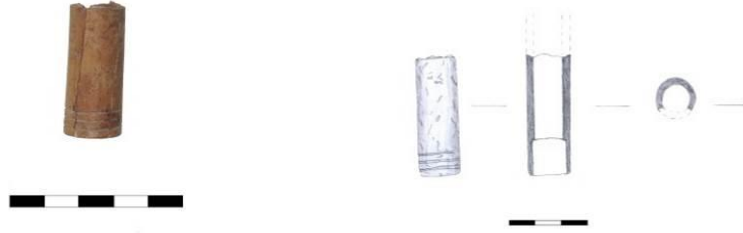
İç Çap: 1,3 cm.

Kalınlık: 0,2 cm.

Üst Genişlik: 1,5 cm.

Alt Genişlik: 1,3 cm.

Tanımı: İşlenmiş kemik obje. Aulos alt kısmı.

Katalog No: 5 Aulos Parçası

Buluntu Yeri ve Tarihi: Klaros 2009.Apollon sektörü, L15/C Dikdörtgen sunağın güneyi.-0,05/ -0,65 m.

Cinsi: Kemik

Uzunluk: 2,5 cm.

Dış Çap: 1,5 cm.

İç Çap: 1,4 cm.

Kalınlık: 0,1 cm.

Tanımı: İşlenmiş kemik obje. Aulos alt kısmı.

Kaynakça / Reference

- Andersen, W. D.(1997). "Music and Musicians in Ancient Greece". London.
- Baines, A.(1957). "Woodwind Instruments and Their History".New York.
- Bélis, A.(1984). "Auloi grecs du Louvre.In: *Bulletin de correspondance hellénique*". Volume 108, livraison 1.Paris.
- Bélis, A.(1986). "L'Aulos phrygien", RA 48, 21-40.
- Burkert W.(1985). Greek Religion. Harvard University press. Cambridge Massachusetts.
- Celasin, C.(2002). "Hristiyanlık Öncesi Anadolu Medeniyetlerinde Müzik Aletleri". (Basılmamış Yük. Lis. Tezi). İstanbul.
- Davidson, G. R.(1952). "The Minor Objects, *Corinth XII*. American School of Classical Studies at Athens". Harvard University Press.
- Georgiades, T.(1956). "Greek Music, Verse and Dance". New York.
- Landels, J. G.(1999). "Music in Ancient Greece and Rome". Londra.
- Lukacs, G.(1988). "Esteti III.", (çev: A. Cemal).
- Mathiesen, Th. J.(1999). "Apollo's Lyre". Nebraska.
- Neubecker, A. J.(1977). "Altgriechische Musik" .Darmstadt.
- Paquette, D.(1984). "L'Instrument de musique dans la ceramique de la Grece antique:Etudes d'organologie" .Paris.
- Simon, E.(1966). "Die Götter der Griechen". München.
- Şahin, N.(1998). "Klaros. Apollon Klarios Bilicilik Merkezi". İstanbul.
- Şahin, N.(2001). "Zeus'un Anadolu Kültleri". İstanbul.
- West, M.L.(1992). "Ancient Greek Music".Oxford.
- Herodotos
- Pausanias. I
- Theophrastus: De Causis Plantarum (*Bitkiler Üzerinde İncelemeler*)

